

Piet Glas, voorzitter van de Historische Vereniging “De Zijpe”, heeft tijdens de onthulling van de Sandenbergh-steen op 12 oktober 2021 een uitgebreide uiteenzetting gegeven over de geschiedenis van deze gedenksteen.

Geschiedenis van de Sandenbergh-steen:

Clemens Sandenbergh Matthiessen (1801-1854) was de laatste Vrijheer van de heerlijkheid Petten en Noorderban. Hij is geboren in Zuid-Afrika en was getrouwd met Maria Elisabeth Coster. Beide echtelieden waren bijzonder rijk. Sandenbergh had de hoge en vrije Heerlijkheid Petten en Nolmerban in 1829 gekocht op een veiling van de bezittingen van de heer Nanning van Foreest. Tijdens de Belgische Revolutie betaalde Sandenberg zeventien Pettemers om in dienst te treden in het leger om de Belgische Opstand neer te slaan. Hij onderhield ook de gezinnen van de soldaten tijdens hun afwezigheid. In die tijd was het gebruikelijk dat bij belangrijke gebeurtenissen een gedenksteen werd vervaardigd. Na de Belgische revolutie liet de Vrijheer in 1834 als herdenking een gedenksteen maken van Belgisch hardsteen. Hij schonk deze gedenksteen aan het dorp ter ere van de thuiskomst van de Pettemer soldaten, die van 1830 tot 1834 van huis waren geweest.

Op de steen zijn de familiewapens van Sandenbergh en zijn vrouw afgebeeld, twee ijsberen houden het schild vast en eronder is een walvis te zien. Zijn titels staan in een rechthoekig vlak.

De gedenksteen werd ingemetseld in de gevel van het vooroorlogse raadhuis van Petten. In 1944 werd het dorp, waaronder ook het raadhuis en de kerk, door de Duitsers afgebroken voor de aanleg van de Atlantikwall, het verdedigingswerk van de Duitse bezetter in WOII.

Vooroorlogse raadhuis van Petten met gedenksteen voor vrijheer Sandenbergh - Archief Vrientjes Zijpe

Dorpsbewoners wisten de vier aanwezige gevelstenen veilig te stellen. Waar de stenen verborgen zijn geweest is niet bekend. In 1947 werd Petten voor de vierde keer weer opgebouwd, maar pas in 1951 kwam de Sandenbergh-steen weer tevoorschijn. De steen werd ingemetseld in het muurtje tussen het kerkgebouw en de witte kerktoren. Dit muurtje werd afgebroken in 2015, toen Plein 1945 werd gerenoveerd. Daarna was de gevelsteen verdwenen.

In 2016 werd begonnen met de bouw van de Sandenberghwijk in Petten. Op dat moment besloten de gemeente, de Dorpsraad Petten en de Historische Vereniging De Zijpe dat het een goed idee zou zijn om de Sandenbergh-steen een plaats in deze wijk te geven en is een zoektocht naar de steen gestart. Uit de papieren bleek dat de steen zou zijn overgebracht naar de gemeentewerf in Schagen. Min of meer bij toeval, toen gezocht werd naar twee andere gevelstenen uit het gebouw van het Hoogheemraadschap dat gesloopt werd, is de 550 kilo wegende Sandenbergh gevelsteen teruggevonden op de gemeentewerf. De steen, die voor het hedendaagse Petten één van de laatste stukjes tastbare historie is en mede daardoor van groot historisch belang, is gerestaureerd en op 12 oktober 2021 teruggeplaatst op de groenstrook bij de Eriksstraat in Petten.

Petten heeft een rijke en bijzondere geschiedenis. Door deze gedenksteen een plek te geven in de nieuwe wijk Sandenbergh wordt ook dit verhaal over het dorp bewaard voor toekomstige generaties.

Vermeldenswaard is nog, dat het Zijper Museum in Schagerbrug een wapenbord uit het kerkje van Petten in bezit heeft met dezelfde afbeelding als die op de Sandenbergh-steen. Dit wapenbord is in 1829 geschilderd is door Petrus Nicolaas Scholten. De namen van de schenkers worden vermeld op een eikenhouten plaat.